

Uyandıran düşünceler. Uykunun gerisinden gelen düşünceler. Kimseye hayrı olmayan düşünceler.

Düşüncenin uyutani mı daha makbul uyandırani mı?

İnsanın uykusu mu daha iyi, uyanıklığı mı?

Kim için daha iyi? Kendileri için daha mı iyi? Uyumak ve unutmak varken, neden hatırlasın insan?

Bazı zamanlar mutluluğun resmi gibi geliyor hayatım kendime. İnsanın *farklı olmak* için çabalayıp, sonunda aradığı tüm farklılığın aynılıkta, iki yavruda olduğunu keşfetmesi. Hiçbir zaman çocuk meraklısı olmadım, hatta insanların çocuk sahibi olmadıklarına neden üzüldüğünü de kavramam zor oldu. Hala mümkün değil.

Bir yakınım 12 yaşındakini çocuğunu kaybetti. 98'de. Kaç yıl olmuş? 16. Geçenlerde cenazesinden sonra bir akrabasının kendisine "keşke benim de çocuğum olsaydı da bir mezarı olsaydı" dediğini söyledi. Aynı kanaatte değilim. Çocuğum olmasaydı üzülmezdim, şimdiyse bulduğunu kaybetmek gibi görünüyor.

İnsanları anlayamıyorsan, neleri kaybetmekten korktuklarını soruştur. İnsan için kaybetme korkusu, kazanma isteğinden kat kat güçlü. İnsanlara hayatlarını değiştirmelerini salık verirken de, benzer bir bağa karşı savaşıyorsun. Onlara *daha iyi* olacaklarını söylüyorsun ama onlar ellerindekini kaybetmekten korkuyor.

Güven varsa, insanlar ellerindekini kaybetmekten korkmuyorsa, topluma bir değişim getirebilirsin. Geçen bir arkadaşım *Tayyip'in sarayından* bahsetti de, çocukluğumun Rumen diktatörünün sarayına benziyormuş. Gitmesini çok istiyorlar. Ancak onun gitmesini istemeyen insanlara güven vermek ellerinden gelmiyor. Kazanacağım bir şey olduğunu sanmıyorum ama hadi kazanacak bile olsam, eğer elimdekini kaybetme ihtimalim olduğunu düşünüyorsam *muhafazakar* olurum. Erdoğan insanlara ellerindekini kaybetmeyecekleri güvenini vererek iktidara geldi. Türkiye'nin zavallı muhalifleri ise, bu güveni vermekten aciz. *Uğraşıyoruz, uğraşıyoruz, neden değişmiyor* sorusunun cevabı bu.

Nişanyan batılılaşma ve Atatürk hakkında bir iki blog yazısı yazdı. İlginç. İnsanların dönüp dolaşıp, sonunda *Doğu-Batı* ikiliğine düşmesi. Mecbursun, bir tarafı seçeceksin.

Ne Batı onun anlattığı kadar hürriyet mahfili, ne Doğu onun inandığı kadar özgürlükten uzak. Batı'nın iyi, Doğu'nun kötü durumda olmasının tek açıklayıcı sebebi, birinin yayılacak alan bulması ve bu alanı sömürecek düzen kurması, diğerininse kendi değerlerine inanacak kadar *saf* olması. Haiti'nin tarihine bak mesela, neden Fransızların *Hürriyet, Müsavat, Uhuvvet* isteyen ordusu gelip, Haiti'de isyan eden ve yine *Hürriyet, Müsavat, Uhuvvet* isteyen kölelerle savaştı? Özgür beyaz nüfusun on katından fazla köleyi idare etmesi, hangi *insani değerlerle* ilgiliydi? Kölecilik bizde de var ama hadi bir Doğuluyuz, zaten değerimiz yok. Yeni Dünyayı ve Afrika'yı inim inim ineten kölecilik neydi?

Doğu'nun suçu var. Amenna. Ancak bu suç belki saf olmaktan, belki kendi değerlerine fazla itibar etmekten, belki değerleriyle dünyası arasında uçurum bulunmamasından. Bizde protestanlık yoktu çünkü ulema Katolik kilisesi kadar azmadı. Bizde kapital yoktu, çünkü Batı Hindistan Şirketi'nin en önemli ticareti sayılabilecek kölecilik yapamazdık.

Osmanlı'nın da elinden gelseydi herhalde kölecilik yapmak isterdi. Ancak coğrafi kısıtlar vardı ve dedik ya, elindekini kaybetme korkusu, kazanma ihtimaline galebedir. İşler iyi giderken ihtiyacı yoktu, tüm medeniyetin merkezindeydi, işler kötü giderken de ona ayıracak imkanı yoktu. Bir de bizde Avrupa'dakine benzer din savaşları olmadı, nüfusun kaçacak yer ihtiyacı yoktu, olsa da zaten Cebelitarık'ı aşırıp Yeni Dünya'ya gidemezlerdi.

Nihayetinde tüm bu Yeni Dünya macerasından bir deniz ülkesi İngiltere'nin kazançlı çıkması sürpriz mi? İngilizlerin daha akıllı olması mı, bireye daha saygılı olması mı, yoksa kara ordusuna ayıracakları kaynakları bahriyeye ayıracak imkanlarının olması mı? Adamız vardı da başka yere koloni kurmadık mı?

Bu *Batı'nın bireyciliği, Doğu'nun toplumculuğu* bıkkınlık veren bir slogan. Geçen bir yerde Osmanlı devrinde Kayseri tarihini okuyorum, bazı tarihçilerin Ragusa (Dubrovnik) misali bir *serbest şehir* olduğunu iddia edeceği kadar kendi kendine yönetildiğini yazıyor. Sonra Nişanyan'dan geliyor Doğu'nun toplumculuğu, devletçiliği, birey tanımazlığı vs. Birey her yerde bireydir, imkanı ve gereği varsa ağasına da, paşasına da, devletine de höst der. Toplum da her yerde toplumdur, bireyi kendi için kullanmaya çalışır ve onu kısıtlar. Eğer bireyin kaçacak bir yeri yoksa, toplumun değerleriyle imkanları arasında uçurum yoksa, yani toplum bireyi bir şekilde yontacak imkana sahipse, toplumun dediği olur. Avrupa toplumu, çeşitli sebeplerden dolayı bu *bireyi yontma* becerisini kaybetmişti. (Çoktan geri kazandı, hepimizi yontmaya çalışıyor hatta.) Hristiyanlık, İslam ve Doğu dinlerinden daha iyi olduğu için değil, daha zorlama ve saçma olduğu için bilimciliğe sebebiyet verdi. Elimizdeki dünya görüşü mükemmel olmasa da, idare ettiği için onu değiştirmek için canımızı ortaya koymaya gerek duymadık. Osmanlı hastaydı mastaydı ama çökmesi 300 sene sürdü. Ya o kadar hasta değildi, ya diğerleri de o kadar sıhhatli değildi. Britanya İmparatorluğu bile Napolyon'dan sonra dünyaya 100 yıl liderlik edebildi, Birleşik Devletler'in liderliği de kaç sene sürecektir meşkur. Osmanlı hastaysa,

onlar daha hasta. Britanya'nın 100 sene daha yaşayacağına itibar eden var mı?

Doğu yeniden yükseliyor. Yükseldikçe Doğu'nun *daha bireyci* olduğunu ve devlete isyan edebildiğini göreceğiz. Batılıların giderek daha toplumcu ve tutucu olduğuna şahit olacağız. Hristiyan tutuculuğu değil ama başka bir şeylerin, muhtemelen ırkçılığın tutuculuğu. *Doğu'nun toplumculuğu, Batı'nın bireyciliğinin* yalınkat bir slogandan ibaret olduğunu göreceğiz. Biz görmeyeceğiz belki ama bizden sonrakiler görecektir.